

SANT ALEIX

SOTA LA ESCALA.

QUESTA frase es vulgar en lo Vallés, y la imatge del Sant, desconegut en la propia casa paterna, enterneix mes d' una volta á la gent de las masías cuan l' amo de la casa, sentat en lo ascon y bora de la llar, conta en las vetlladas d' hivern sa trista historia.

La llegenda de Sant Aleix en llengua georgiana, dialecte del Imereth, fou publicada en París per la Societat asiática; y creyém que no desplaúrá als lectors de LA RENAIXENSA que 'ls trasladém dita llegenda en catalá del qu' ara 's parla.

Diu aixís lo test georgiá transcrit en 1827 per la má del príncep fill de Tariel.

D' Aleix, home de Deu, escolteu las aventuras.

Hi habia á la ciutat de Stambul un home qu' era dels principals; y era molt rich, y s' deya Efrem; y la seva dona s' deya Anna. Y era molt estimat y considerat per

l' emperador. Y tant Efrem com la seva dona eran ja d' edat y no tenian fills, de manera que n' estaban molt apesaratats, y no s' deixaban de fer oració perque l' cel 'ls tragués d' aquella angoixa. Un dia va dirigir-se l' Anna á la gloriosa iglesia de la Santa Sabiduría (*Hagia Sophia*) y allí juntas las mans pregaba á Deu d' aquesta manera: Senyor, dignéuvos donarme un fill. Y al sortir va fer molta caritat als pobres y ofrenas als sacerdots y se n' va tornar cap á casa, y va trobar un pobre que li deya: per lo bon Sol del teu fill únich fesme alguna caritat encara que siga petita. Sentint aqueixas paraulas l' Anna li va fer caritat, pero ab mes tristesa que may... Mes aquella nit vegé en somnis un home de barba blanca que li deya: Anna, lo Senyor ha rebut be tas pregarias y tas almoynas y t' donará un fill á qui li posarás lo nom d' Aleix. Cuan va llevar-se, l' Anna... va fer celebrar missas y degollar víctimas, y doná convit en sa taula á trescents pobres y als sacerdots de Santa Sofia per tot un mes arreu...

Al cap de nou mesos va tenir un fill que fou batejat lo dia vuyté, y li posá sa mare l' nom d' Aleix. Desde set anys á catorze va apendre l' hebreu, y llegia 'ls llibres de la lley, y era hermós y bó, y anaba molt per las iglesias... y á las horas l' Emperador digué á Efrem: Jo sé que 'l cel t' ha donat un fill que diuen que ara té catorse anys: donchs bé: jo destino per ell la meva filla... Avuy só viu pero demá puch morir, la meva filla heretará dels meus bens y de la meva corona, jo la faré consagrar com emperatriu. Efrem se va aixecar, va portarse la má al cap, vá doblegar lo genoll y se n' va tornar á casa seva contentísim...

Per tu estich alegre. digué Efrem al seu fill, perque l' Emperador t' escull per gendre y t' cedex la corona. mes á n' aixó Aleix se quedá molt trist y digué: Está escrit en l' Evangeli que la terra es un somni ¿qué voleu que fassi en lo mon, pare? Las vostras paraulas, pare, molt y molt me desconhortan...

¿Desgraciat de mí, digué Efrem al Emperador, lo meu

fill desobeheix las vostras ordres! Jo mateix l' enviaré á buscar y li diré ma voluntat, respongué l' Emperador... Mes las súplicas del Soberá no lograren que l' jove volgués acomodarse als seus projectes...

A las horas los dotze visirs enviáren á casa del jove cent vells de la població que li diguéren: aixecat, la filla del Príncep es á la iglesia, vina á rebre de las nostras mans lo senyal de la creu... Jo no vull una benedicció transitoria, respongué Aleix, lo que jo desitjo es l' impressió d' una creu imborrable. Respecta al menys á Deu, si no respectas á l' Emperant, diguéren los sacerdots. Y á n' aixó Aleix no respongué cap mes paraula; va anar á la iglesia, y va ser marcat ab lo Senyal de la creu. Per dotze dias y dotze nits féren festas, y al dotzé dia l' Emperador deixá sols á son gendre y á sa filla... Passats altres dotze dias digué Margarida al seu espós: ¿perqué no diguéres al meu pare y á la meva mare que hi habia mágichs en la ciutat que nusaban y desnusaban lo cor dels homes?... Mes á las horas Aleix li doná son anell y li digué: guárdal fins que jo torni de la iglesia. Y sortint de casa vá cambiar 'ls seus vestits ab los d' un pobre y se 'n va anar cap al mar.

Los plors de Margarida cuan compregué que l' seu espós no tornaria posáren en alarma á tota la població, y tothom buscaba á Aleix, mes passaban pe 'l costat seu y no 'l coneixian...

Arribat á la platja trobá un baixell que feya vela cap á Jerusalem y digué al patró: pórtam, fill meu, portam á Jerusalem, y jo faré oracions per tu. Mes, ¿per qué t' cubreixes la cara? digué l' patró del baixell. Me n' vaig al desert cumplint las ordres del meu Mestre, respongué Aleix: fes que ningú m' pugui veure. A las horas lo patró acullí á Aleix en la nau y va conduhirlo fins á la santa montanya de Sion... Allí va passar Aleix trenta dos anys... bebent solament aigua y fent oració tot lo dia...

Després d' aquest temps, anyorantse de veure á son pare y á sa mare... va encaminarse cap al mar y vá trobá

un baixell que feya vela. Portéume á Stambul y faré oracions per vos, digué al patró del baixell. Lo patró va rébrel en la nau; mes los set esperits infernals enemichs d' Aleix desencadenáren una tempestat y un vent terrible y la nau s' anaba á perdre. Deu, que no volia la pérdua d' Aleix va salvar la nau y la conduhí á la costa ahont habitaban sos pares...

Caminant á la bora de la platja va trobar Aleix á son pare qu' anaba á banyarse. Jo soch un pobre que hi arribat de terra estrangera, digué Aleix, vullau recollirme en casa vostra... Reculliulo y portaulo ahont están los altres pobres, digué Efreem... Mes los altres pobres digueren als criats: si aquest home es admés nosaltres deixarém lo siti... Portéume á la segona porta, replicá á las horas Aleix. Y en efecte los criats lo conduhiren á la segona porta y lo recomanáren al panader dihentli: que s' estigui aquí, qu' es la voluntat del amo.

Passats trenta dias li digué l' panader: aixecat y déixans: la mestressa te de sortir: está molt trista perque va perdre un fill que s' deya Aleix y si t' vegés aquí s' enfadaria ab nosaltres... Encara que m' matessis no deixaria aquest siti, respongué Aleix. Lo panader li va donar un cop de peu, pero Aleix no s' volgué moure.

Cuan sortí Anna, la mare d' Aleix, ab las sevas seguidoras, aquestas volian tréure al pobre, y l' agafaren pe' 'ls cabells perque sortís. Senyora, digué Aleix, ordenau que no m' inquietin: encara que pobre soch un home consagrat á Deu. Deixáulo, digué Anna... y mirantse al pobre exclamá: té 'ls ulls com los del meu Aleix... y passejant per la ribera suspiraba y derramaba llágrimas...

Aleix estava molt conmogut pero l' amor de Deu triunfaba de l' amor fillial y may se va doná á coneixer... Dotze anys va passar com un pobre á la porta de la casa paterna. Passat aquest temps li fou enviat l' arcángel Gabriel que li digué: Alégrat, Aleix, home de Deu; avuy reposarás en lo paradís.

A las horas va agafá un pergami y escrigué aquestas

paraulas: «Vostre fill Aleix, Efrem, mon pare; Anna, mare meva; esposa meva Margarida, alegráuvos; príncep, sacerdots, magistrats de la ciutat, no ploreu pas; Margarida, no estiguis trista. Jesucrist per la meva boca os convida á la alegría. Vosaltres buscabau per mí aquest mon, pero jo buscaba l' cel... Jo era ton fill, mare. Cuan tu plorabas á la platja lo meu cor anaba sagnant, pero l' amor de Deu me retenia... Margarida, no temis, aconsolat. Per tu com per mí jo hi obert lo regne de la eternitat.» Y escrit lo pergami va agafarlo ab la má y á la mateixa hora va morir-se.

Al moment Deu va enviar dotze ángels al patriarca que li digueren: al palau d' Efrem s' ha mort un sant home: anéuhi tot desseguida. Lo patriarca hi aná y tota la vila s' posá en moviment acompanyantlo ab antorxas. Tots varen agenollarse aprop del pobre y veyent lo pergami volian péndrel, mes lo pobre no obria la ma de cap manera... Per fí cridáren á Efrem. S' agenollá aprop del pobre y li demaná perdó d' haberlo deixat patir y de no haberlo honrat com á servidor de Deu. A las horas lo pobre obrí la ma y deixá péndre l' pergami á son pare... Cuan Efrem comensá á llegir lo pergami... va abraçar lo cadavre de son fill, besantlo y exhalant exclamacions terribles... ¡Desgraciat de mí! deya, ¡tu has tingut set y has tingut fam! Y caigué desvanescut prop del cadavre sense que poguessen allunyarlo.

La seva mare y la seva esposa vinguéren tot desseguida al lloch ahont jeya Aleix, plorant y copejantse la cara... Si vius, fill meu, dígam encara una paraula, deya sa mare... Y la trista Margarida sanglotaba ab tanta desesperació que tota la gent n' estava conmoguda. Guarda l' anell, Aleix, deya Margarida, posantli sobre del cor, guárdal que molt prompte vindré jo á buscártel. La seva aflicció era tant forta que no hi hauria cap home per explicarla. Per fí vingué l' dia... y cubriren lo cos ab un brocat, y disposaren l' enterro. La ceremonia va ser molt trista porque tota la població participaba del dol.

Los sacerdots... portáren lo cadávre á Santa Sofia ab gran pompa. Lo lloch de la sepultura fou lo mateix hont hi havia las reliquias dels mes grans Sants. Va construirshi una capella magnífica, y encara avuy tots los malalts que van á pregarhi plens de esperança obtenen sa curació.

Efrem y Anna visquéren vint anys després dels quals moriren y foren enterrats ab son fill.

Com se veu pe 'ls noms propis, per los de localitat y la dignitat del patriarca, la llegenda es genuinament bisantina, y en sa redacció actual apareix posterior al sigle xv. La llegenda llatina fent á Sant Aleix natural de Roma ha donat lloch á confusions com pot veures en lo Diccionari del P. Richard. Nosaltres en vista de la versió georgiana creyem que poden resóldres bastants duptes.

C. BARALLAT Y FALGUERA.

LAS ESTRELLAS AVISADAS

FAULA

MENTIDAS de las estrellas
diu que fa de molt bon dir las
puix ¿quí anirá á preguntárlashi
qué es veritat ó mentida?

Donchs las estrellas tractaren
de fe' al mon una visita
pera ben coneixe als poetas
que ab tant amor se las miran.

La hermosa Estrella de l' auba,
qu' es la que més los estima,
fou la inventora entussiasta
d' aquella idea tendríssima.

Mes la venerable Lluna
que tothora las vigila
y coneix massa bé als poetas
y de tots ells desconfia,

Ab aquella cara pàlida
que vessa melancolía,
á las capritxosas verges
digué tota amorosida:

«—¡Desgraciadas de vosaltras!
si ara 'ls poetas vos estiman
es perque lluny vos contemplan:
prop seu vos aborrirían.

Son nens y, com nens, s' agradan
sóls de lo que 'n fan juguina:
jogarían ab vosaltras
y ay! ¡quant prest se 'n cansarían!

No 'u duptéu, estrelles meas;
no deixeu lo cel ni un dia.
ells á mí 'm diuhen llunática,
pró ells son més llunátichs, fillas.»

Digué y totas las estrellas
van quedar tan penadidas,
que cap d' ellas ja avuy pensa
en fer als poetas visita.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

BIBLIOGRAFIA

LO DARRER LLIBRE DELS JOCHS FLORALS.

I

No 'ns ha bastat un ferm propòsit ni lo més fervent desitj pera pagar lo deute que fá dies tenim contret ab les lletres catalanes, per l' amor y l' admiració qu' envers aqueixes sentim primer y ab la i-llustrada revista que 's digna rebre ma hybrida prosa despres. Válgan 's la espontanietat de la declaració y tinga 's en conte qu' el deturament involuntari en la publicació de aquesta biografia si potser la fá minvada en oportunitat la fá també menys enutjosa á la opinió general qui pèr moltes setmanes despres de celebrat lo certámen conserva encara massa calor y excitació pera sofrir ab paciència les manifestacions individuals de tothom qui, més que no vulga, té que presentarse *ipso facto* á rebre, alternativament los noms d' Aristarcho y de Zoilo.

Son los *Jochs Florals* deveniment cada vegada més important en lo procés literari d' aquest temps, y si d' açó no 'ns en adonem á Castella la major part dels hòmens de lletres qual Olímpo resideix tan sols á Madrid, á Fransa y á Alemanía á Italia y á América trova lo potent renaixement de la literatura occitánica una atenció y un aplauso que lo restant d' Espanya, per ignorancia tan sols, no l' hi pot donar. Si aquesta veritat no estigués en la consciencia de tot catalanista, certes circumstancies qu' han concorregut en lo darrer Consistori la faria ressortir ab més forsa.

Lo discurs que 'l respectable degá dels *Mestres en Gay Saber* pronunciá en Valencia tractant d' agermanar ab la política la renaixensa literaria llemosina, doná nou interés á les manifestacions de aquesta, provocant, fins en terres relativament llunyanes, protestes sobre la oportunitat y conveniencia de les instigacions d' en Bala-

guer axis com envers la exactitut de ses afirmacions. Lo célebre felibre Mistral primer y fa poch un altre felibre no menys entussiaista per lo renaixement de la llengua d'oc, han fet justícia á la altesa, al entussiasme y á l'inspiració ab que s' prossegueix en la nostra terra lo cultiu de les belles lletres.

Y puig que aixís se consagra y reconeix la importancia d'aqueixa literatura, natural es que tot lo que constitueix relació ab ella siga objecte de detingut estudi y ab més motiu ho ha de ser pera nosaltres lo que directament s' refereixca, d'una ó d'altre manera, ab l'important institució dels *Jochs Florals*. Son aquestos ó dehuen esser ho, al menys, no solsament la mida de la producció literaria de l'any *catalanista*, com si diguessem, sino també expressió quasi be exacta del criteri que domina en les regions directives del catalanisme. Si, donchs, no 'n 's enganyem en aqueixes suposicions, podrém formular aquesta qüestió. ¿Ha existit alguna relació entre 'l criteri que ha guiat al Consistori d'enguany en los seus judicis y les opinions exposades per en Balaguer, en los *Jochs Florals* de Valencia? Si aixís es, que nosaltres no podrém respondrer á consemblant pregunta y si tan solament fer deduccions, crehem que Fredreric Mistral ha posat les coses en son ver terreno al escriurer á en Balaguer la carta que LA RENAIXENSA va publicar en 7 d'Agost d'enguany. Y com açí no havem de discutir una qüestió que en nostre sentir está resolta per si mateixa y en la qual nostres opinions han estat sempre les d'en Mistral, com més d'un catalanista podria testificar, nos concretarém á consignar la creencia de que lo mohiment de restauració de les lletres catalanes ó llemosines sols se pot afermar dins de la més complerta llibertat de manifestació. sens subjectarse á cap altre ideal que lo que cascú tinga dins de si mateix, únich camí d'evitar que les muses de la llengua d'oc canten un dia la marsellesa y un altre dia la *pitita* que apareixquen ab la barretina frigia, lo boneto negre ó l' morrió ab plumero.

No;—l' eminent felibre ho ha dit—«nostra literatura deu esser la expressió franca de nostra naturalesa provensal ó catalana, la expressió de nostra manera de viure, de veure, de sentir, d' odiar y d'estimar...

«Cantém, donchs, lliurement; tingám y conservém la llibertat de cantar á la nostra manera y á impulsos de nostre entussiasme individual... ¡La llibertat! Ella es la veritable garantia de vida y de vitalitat pera nostre renaixement...»

Los felibres provensals qui més d'una vegada han estat acusats de separatistes y de reaccionaris per los enemichs del renaixement provensal, s' han defensat sempre contra consemblants imputacions y al discurs d'en Balaguer han respost en l' *Almanach provensal* en estos termes:

«Si Balaguer entend dire que nous devons être les amis du pro-

grès et de la liberté c' est à merveille. Mais s' il entend dire que notre Renaissance doit se faire l' instrument de tel ou tel système philosophique ou politique, nous protestons au nom même de la liberté. Le Félibrige, *com nous l' avons dit cent fois*, est né et doit vivre en dehors de toute préoccupation politique. L' art, comme la littérature, est au-dessus des sectes et des partis. Et pour qu' une œuvre d' art soit viable, qu' elle prétende à l' immortalité, il riffit qu' ell soit sincère, naturelle et belle. La littérature et l' art ont pour domaine, non la courte durée ou l' aperçu restreint d' un siècle ou d' une époque, mais la vie complète d' un peuple et d' une race tout le cycle de notre humanité, tout l' épanouissement de l' immense nature.

«Restons donc ce que nous sommes Félibres *libres*. Que nos œuvres soient l' expression, le miroir des mœurs et des choses du Midi, des traditions de la Provence et du génie de son *parler*. Et s' il nous faut faire de la propagande, que ce soit pour notre langue mère, que ce soit pour *l' amour de la patrie, le seul point où tous les cœurs puissent battre à l' unisson.*»

Un diari dels més il·lustrats que s' publican en la vehina republicana, dedicaba fa uns dias l' article d' entrada á eix assumpto y despres d' haver copiat la part del discurs d' en Balaguer relativa al carácter general y unitari de la llengua malgrat ses diverses denominacions s' ocupa de les anteriors declaracions de l' *Almanach provençal*, pera confirmarles invocant los noms de tan distingits escriptors com Pauj Arène y Alphonse Daudet—provençals també—y termina ab aquestes paraules:

«Après cette noble et fière déclaration est-il besoin d' insister sur ce que cette querelle à propos de patriotisme a de puéril et presque d' odieux?

«Les Félibres ont eu l' honneur de réaliser le célèbre mot historique! Il n' y a plus de Pyrénées!

«Littérairement et fraternellement parlant il n' y a plus de Pyrénées, depuis le jour ou provençaux et catalans se serrèrent la main par dessus leurs cimes neigeuses...»

Res tenim nosaltes qu' afegir é estes nobles y entusiastes paraules del il·lustrat escriptor que firma *de Ferney* y que li han valgut una aprobació y una adhesió públiques d' en Mistral. Res més que aplaudirles ab tot lo nostre cor enviantli una calurosa salutació com feble mostra de que si en certes esferes qual entrada, vedada li está á LA RENAIXENSA, s' tracta de promoure sentiments molt contrais, la germania dels dos pobles vehins y la memoria de la herencia de la comtesa Dolsa no poden esser ni alterades, tan sols, per interesos parcials que no podrian generalisarse may, sobre tot en la patria catalana.

Y basta de *metafisica*. Entrem en materia,

II

Havem dit que entre l'opinió expresada per en Balaguer sobre la tendència que á son judici deu tindre lo renaixement literari catalá, baix pena de mort, y lo criteri dels jurats en lo consistori d'enguany podria existir alguna relació, y açó alguna explicació exigeix.

En Balaguer demanant que l's poetes llemosins se subjecten á un determinat ideal, no es menys exclusiviste que lo Consistori imposant als concurrents la llosa de plom de les regles acadèmiques, prenent resuscitar en aquestos temps de la llibertat en la producció artística y de predomini de observació, los rancis motllos de fabricació dels retòrichs. Molt y per moltes causes sentim dirho, pero la llealtat de nostre caràcter y nostre amor inalterable á la veritat nos impedirian dir altre, sino que no estem conformes ab lo judici que les composicions poètiques premiades han merescut al jurat.

Pera justificar tal desacato al fallo del Consistori, cal que fem algunes declaracions respecte á nostra manera de veure en la poética.

Crehem nosaltres que la paraula *poesia*, que tantas ascepcions té en lo llenguatge modern, expressa, en sa significació més ampla, l'aplech de les diverses aptituts naturals, qual gestació, contacte y manifestació constitueixen l'obra poética, la creació artística. Entre eixes aptituts figura en primer terme la facultat poética que tothom poseeix com diu lo refrá:

De boig y de poeta
tothom ne te una miqueta

pero que procedint, com altres moltes aptituts especials, d'una certa combinació de qualitats y defectes, es tan variable com la intel·ligència humana; y si bé tothom es poeta quant lo domina l'exaltació, la sobreexcitació de sa vida sensible é intelectual, quant s'apodera de son ser l'*emoció poética*, fins allavors, ho es solsament *in se*. Açó es lo que constitueix la poesia íntima, individual. Pero per més que l'aptitut poética essent en relació del desenrotllament de la facultat sensible del individu, puga alcansar un alt grau de intensitat, no basta pera produhir lo poeta tal com lo designa la accepció vulgar, tal com deu esser pera darshi á coneixer foragitant de son fur intern, comunicant á l'exterior los efectes de aquella emoció poética.

Més si tothom pot trovarse més ó menys sovint en aptitut psicológica de sentir l'emoció, poch posseheixen les condicions, moltes y molt complexes, que constitueixen lo raro talent de la transmissió

poética, lo geni poétich. L' obra poética no pot produhirse, si l' emoció del poeta no s' traduïeix en forma prou determinada, pera ssser reconeguda y apreciada per tothom y ab bastant calor pera que entre lo poeta y lo lector s' estableixen aquella corrent magnética á que deu servir de fil conductor l' obra artística.

Es, donchs, la poesia cosa purament personal y subjectiva, consistent en l' emoció qu' un espectacle, una relació, una idea fa neixer en nosaltres y que varia segons la forsa de nostra sensibilitat ó la naturalesa de nostra inteligència. Aixís es que l' obra poética té tant més valor quant major es y de millor mena la sensibilitat y l' imaginació de son autor y quant ab més energia, acert y precisió sab aquest comunicar ses impressions sempre que aqueixes impressions no s' refereixen á assumptos talment estranys ó eccentrics á l' esfera d' evolució sensible del públich qu' ha d' escoltar al poeta, que pera aquell sigan incomprendibles, ó que la emoció poética, génesis de l' obra, s' haja produïda en condicions d' excepcional exaltació, que la posen en consemblantas.

A est punt deuen convergir tots los esforços del poeta, á la conjunció del efecte psicológich, sensible, produhit en aquest al concebir per la idea ó la impressió creadora y servat en la seua obra pera 'l moment oportú de la transmissió externa y la impressió rebuda per l' auditor en est moment en que de las paraulas del poeta brota l' espurna que fereix instantánea la fibra corresponent y que no sól esser la mateixa en tothom. Qui es prou dextre ó abastant benhaurat per obtindre aquella conjunció, aqueixa comunió de impressió estética, l' emoció poética, per medi de la qual sa imaginació creadora transforma l' somni en realitat afalagadora, aqueix obtindrà, com sempre ha obtingut, lo més alt premi que sols als genis privilegiats de la naturalesa 'ls está senyalat.

Que lo llenguatge poétich deu aplegar certes condicions no hi ha que negarho, més en nostre concepte aqueixes condicions no poden esser incloses en los límits sempre estrets d' un aplech de regles. La frase de l' obra completa, *ab totes les regles de l' art* es de les més absurdes que han inventat les academies, perque les regles de l' art, com la constitució inglesa, no constituïeixen cap cos de doctrina escrit y ordenat y son tan variables com l' home. Lo llenguatge poétich s' ajustarà sempre al impuls individual, á la idiosincracia artística del poeta y n' hi haurá tal que sollevant ab manera de l' expressió les ires retóriques dels crítichs oficials y de las collas que 'ls segueixen com als mansos les ovelles, produhirá millor obra y més potent efecte que molts altres quals versos n' oferescan al nivell académich la més imperceptible desviació, ni al metro pedagógich la diferencia menys sensible.

Lo poeta que es, en fi de conte, l' artista més lliura y més independent, lo qui menys té de lluytar ab la materia pera trasmetre sas

concepcions pren com tot altre á la realitat vivent los procediments de transmissió, idealisant los medis d' expressió de que disposa, de tal sort que tingan la major intensitat possible, semblantse en açó al compositor que formula ses melodies combinant los sons de manera que produhescan ses propies conviccions. L' escola romántica feu *tabula rassa* del pedantisme académich qu' havia reduhida la poética á un *tour de force* perpétuo en lo que l' idea, l' inspiració no entrava pera res; en lo que lo casament de les parales, dels consonants y dels peus en loch fisco ó forçats ho era tot. Víctor Hugo feu ab Malherbe y sa escola á Fransa lo que á Espanya Zorrilla ab los descendents del inolvidable Rabadan, quals despropòsits servavan ab religiosa observancia les tradicions apellades clássiques. Si; la versificació, com á instrument del poeta, té la gran importancia que deu tindre, pero lluny de poderse subjectar á regles es tan lliure com en la música y en las arts plástiques son avuy tots los procediments.

Al ocuparnos de les obres premiades en los *Jochs Florals* d'enguany devem repetir lo que ab la mateixa ocasió diguerem ara fá un any. A judicar per aquelles, la poética catalana está en decahiment encara major que l' que acusavan les obres llorejades allavoras. Més avuy com allavoras no crehem que açó siga un fet real, sino l' efecte de circumstancies purament fortuites que no 'ns trovem en lo cas de examinar. Basti 'ns afirmar que nostra fé en lo creixent progrés de lo renaixement no 'ns deixa dubtar per un moment de sa virilitat ni de sa forsa, dubte que tampoch podria resistir á la evidencia que que *extra-Jochs* nos dona cada dia la brillant *pléyada* de poetas que en llengua d' oc cantan á tots los ideals.

Ni *La Pubilla*, ni *Lo Butxí del Rey en Pere*; ni *L' Anfiteatre*, ni *Penediment*; ni *La última aureneta*, ni la mateixa *Barretina* reuneixen condicions suficients pera esser considerades com á obres poétiques de primera ratlla ni molt menys pera esser preferides á algunes altres de majors y mes nombroses qualitats entre les premiades, que son les uniques que coneixem de les presentades, al concurs. Totes les amunt esmentades, exepció feta, fins á un cert punt, de *La Barretina* careixen de veritable emoció poética, de la espontaneitat artística que deu obtindre tota obra d' esta mena. Llur forma rítmica es vulgar y gens cadenciosa en general y los poetas, no han sapigut emplear los poderosos recursos que las imatges, figures y tropos tan indispensables en lo llenguatge poétich ofereixen pera la transmissió de la emoció poética, presentant á l' imaginació los objectes per lo costat mes favorable al propòsit del poeta, fent arribar al ánim les idees ab la major claritat y ab menys treball. Pero hi ha qué aqueixes *galas del llenguatge* son tan difícils de determinar com de trovar. Qui las busca no sól trovarlas y enmanlladas *no rehixen*. Han de brotar al compas de la versificació sens perseguir ni ensopegar ab lo consonant, sens malmetre 's en los versos,

natural, espontàneament, constituïnt, en fi lo *concepte poètic*. Lo poeta deu sentir lo foch y l' embranzida dels antichs bardos no adonarse del compas ni ritme mètric avans de posarse á escriure, sino cantar lliurement com l' aucell improvisador (que també hi ha aucells que no hó son, com l' ornithologia ó qualsevol auceller vos dirá.) Hi ha poetas que improvisan com l' autor de *Juventut perduda*; n' hi ha d' altres que repeteixen, inconscienment, lo qu' han ohit.

Aqueixos defectes tenim lo sentiment de trovar avuy en poetas que en altres moltes composicions seues havian estat millor inspirats. *La Pubilla* 'ns sembla llarga y monótona y tant *pedestre* que no passa d' esser un tros de prosa rimada, desprovista com está dels caràcters essencials que segons havem apuntat, deu tindre en primer lloch tota poesia y que així necessita un gran poema com un lleuger romans. Lo Sr. Franquesa qu' ha sapigut altres vegades vencer les dificultats qu' ofereixen les descripcions, ha ensepegat en *La Pubilla* ab los obstacles que en lo camí de l' observació trovan los rimadors novells,

Quant lo poeta es confós en ses descripcions no arriba á conmourre l' sentiment; pero si es massa clar, si dú al lector per la má detenintlo devant de cada detall de l' objecte, describintlo de manera que no l' hi deixa á la imaginació la llibertat d' assimilarse la impressió, imposant á l' ánimo una especie d' opressió sistemática, allavoras no sols obté un efecte contreproduhent, sino que la descripció resulta un inventari. Sempre que 'm succeheix açó 'm vé á la memoria lo marevellós efecte que 'm va fer la primera vegada y despues m' ha fet sempre, la sentida elegía d' Ovidi que comensa

Cum subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in urbe fuit,
Cum repeto noctem qua tot cara mihi reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.

hont hi ha modelos de descripcions detallades poques vegades igualades després.

Montgrony ne guarda d' aqueixes descripcions també. ¿Com lo Sr. Franquesa ha pogut caure en *La Pubilla* en tanta vulgaritat? Y no 'm digan que hi ha molta diferencia d' assumpto en abdues composicions. Ja havem dit en qué consisteix pera nosaltres la poesia y com sos principis fundamentals tenen aplicació en tota obra.

Bonica pero insignificant en lo concepte si bé té alguns pensaments distingits, *La última Auraneta*, reuneix en conjunt algunas condicions poètiques.

Penediment es una composició verdaderament *trovadoresca*, pero per açó mateix nos sembla un xich rancia en lo sentiment, en

l'expressió y en la forma. De molta correcció en l'estil y en la versificació, té un caràcter completament acadèmic; però essent molt treballada careix de emoció poètica y sa lectura ni fa batrer lo cor més depressa ni arriba á fer vibrar cap fibra.

L'*Anfiteatre* té també alguns d'estos defectes y si be está feta ab correcció y bon gust en la forma general, en son conjunt tot en ella es vell com l'assumpto y com l'objecte descrit. La última estrofa enclou una contradicció á tot lo poema, y per açó aixís com per la forma en que está presentat lo pensament es lo que més nos ha plagut en aquell.

Lo botxí del rey en Pere es la mes fluixa de totes les composicions que lo llibre conté y está molt per sota de *Montesa cristiana* que baix d'aquella apareix. Es aquest un romans que reuneix moltes de les condicions que á esta mena d'obres deu exigir-se. Lleugera, colorida y moguda de relació, haguera pogut esser un xich menys llarga, guanyant aixís en precisió y energia.

La Rondalleta del Senyor Bertran y Bros es pura y simplement un joyell que molts dels antichs trovadors l'hi enyetarian si aixequessen lo cap. La delicadessa de la forma, la senzillesa del llenguatge, que no per açó fa gens perdre de la poesia á l'assumpto, la sobrietat de la expressió y la energia de la pinzellada fa reviurer en la memoria de qui, essent baylet ha anat á agafar nius

tresca que tresca, xano xanet
ermes y bosquines, vinyes, conreus,

eixos quadros de la infantesa ab tot lo color y tota la frescura que sols obté qui, com lo Senyor Bertran y Bros, se mostra partidari de la observació racional, de la veritat, en llahor de la qual exclama com á conseqüència final en la seua preciosa composició:

¡Ah, mentidota! ¡Ah mala fé!
som vist que sempre sou lo mateix,
sou crim y cástich de qui us manté!

La Molinera de Flassá ofereix cert punts de semblansa ab *La Rondalleta* en son caràcter general. Está ben feta encara que no abundan en ella ni la precisió del concepte, ni lo gráfich de la expressió, ni el calor y la espontaneitat del sentiment; però está inspirada en una observació exacta y detinguda y trassada ab llaugeresa y viu solor.

La Barretina té pera nosaltres dos grans defectes capdals: haver estat lo tercer grupo del mestratje en Gay Saber de son autor y l'estar inspirada en sentiments convencionals, rancís y exagerats. En quant á lo primer res volém ni podém dir; á lo segon afegirem que

la perduda de les costums catalanes no essent un efecte exclusiu de l'època present, sino de totes les èpoques, puig qu' en la evolució continua de l' humanitat tot se transforma perdentse en apariència, ni l' assumpto es poétich ni té res de *patriotich* com molts l' han considerat, atribuhint potser á la cansó son major mérit en esta rahó fundat. Lo senyor Verdaguer resulta en aqueixa poesia un altre *laudator temporis acti* que l'anyora sens rahó, puig que si unes costums se perden, altres, que sense cap dubte valen molt més, se guanyan y aixís ha succehit desde que l' mon es mon. L' assumpto donchs, nó era poétich y aixís ha resultat la composició freda, treballada, convencional y á vegadas confosa. En la forma, que es prou agradable, haguera pogut afectar menys monotonía y millor carácter, puig que la carencia de tropos augmenta aquella, fatigant en la lectura á pesar de no esser llarga, la atenció del lector. Nosaltres compremem perfectament l' entusiasme que sa lectura pública produhí en un públich disposat á entusiasmar-se per moltes rahons y nos congratuléu d' aquell entusiasme y d' aquells aplausos que fins á nosaltres arribavan en só de protestes en que certament lo Sr. Verdaguer no pensaria al escriure *La Barretina*.

Molt superior á aquesta, trobém la *Juventut perduda* de D.ª Victoria Peña de Amer, qui, com moltes altres poetises catalanes desmenteixen victoriosament les mil y una vulgaritats de qu' han sigut objecte les dones que s' dedican á treballs artístichs y científichs. Aquesta poesia 'ns fa l' efecte de la violeta oblidada sota les amples fulles de sa mata, rant á altres flors més llamative per la grandor y los vius colors, més pobres en perfum y en consistència.

Quantes condicions havem senyalat al comensament d' aquesta segona part de nostre article com á privatives de la vera poesia totes les reuneix *Juventut perduda*. Tot tindriem que repetirho si haguessem de examinarla detalladament. La Sra. D.ª Victoria Peña d' Amer ha estat lo poeta més ben inspirat de tots los llorejats en los darrers *Jochs*; ha sapigut trovar lo ver punt de comunió emocional entre l' inspiració y l' impressió y ha dat á sa obra tot lo foch, tot lo color y tota l' armonía que deu tindrer una obra sentida y completa. Algú hi trobará falta de relleu per la carencia de imatges y figures; nosaltres que som partidaris de la senzillesa quan sé pót abarcar sens perjudici de l' efecte general, ho tenim per un mérit més. Tant de bó nostra entusiasta y espontánea norabona á la inspirada poetisa, pugués tindre lloch ab la major recompensa oficial que se li ha extraviat en esta ocasió: en un altre segurament obtindrà.

Lo curs d' aquest treball nos dú á tractar en est punt del poema provensal *Un amour*, quan per galantaría y per justicia mereixia haver estat un dels primers de que 'ns ocupessem si la enumeració de les composicions premiades hagués obehit á un plan de preferència per qualitat.

Es en efecte *Un amour* poema d' excepcional mérit que ben guanyat té 'l premi qu' ha obtingut. Original en sa concepció n' obstant d' esser l' assumpto lo mes vell que la poesia pot explotar, té la *profunditat* de sentiment de la tradició italiana y provensal. Aquella originalitat resplandeix sobre tot en la expressió general, en los pensaments ab una osadia que es producte llegitim de la observació naturalista de la qual ha tret lo poeta espargint sobre l' obra una vida y un color, una llum de sol, una emoció poética que may han pogut donar les regles ni lo culteranisme. Un xich llarch lo trovem crehent que alguns dels sonets haurian pogut suprimirse, no tant per falta de condicions artístiques, com per excés de materia. Citém entre los molts bons que conté 'l poema, *La Vaqueto*, *La Tremouline*, *A S^o Madaleno*, *Vot*, *Ma Prouvensalo*, *Estrambord*, *L' Ahour*, *Sou Pin* qual segona quarteta té una originalitat y una energia de expressió gens comuns, *Desfeci* quals dos tercetos guardan tota la candidesa de la poesia popular inspirada en les condicions teogóniques y fisiològiques del poble, sintetisant en aqueixos pochs versos lo caràcter que domina en tot lo poema. En fi *Amour vendedis*, *Engardamen*, *Sou noum* y *Pentimen* provan fins á quin alt punt lo senyor Victor Lieutaud sap portar la delicadesa del sentiment sens apartarse de l' observació més naturalista que apareix en molts de sos sonets principalment en *Vieiounje*, *Cadabre*; *L' Atahud*, hont demostra que lo calumniat naturalisme no está gens barallat ab la llegítima poesia.

De la tragedia *Almodis* res gosem dir. Les obres dramátiques no s' poden apreciar en la lectura avans d' esser representades y crehem que l' *Consistori* no deuria concedir premis sino despues de haberles vist en acció. Havém presenciat molts *fiascos* encara despues de un ensaig general pera no estar plenament convensuts del perill á que tothom s' exposa judicant una obra sens veurela en ses condicions propies y naturals. Tant valdria judicar del merit d' un quadro examinantlo á la llum artificial

F. B. NAVARRO.

Madrid 20 Nov. 1880.

L'ARANYA: CERTÁMEN LITERARI FESTIU Y HUMORÍSTICH.—Any 1880.
Barcelona. Tipografía La Academia.

SENTIM per la falta d'espai no ocuparnos ab la estensió que voldriam del llibre que hem rebut d'aquest certámen. Donarem donchs una curta ressenya de sos treballs fent notar de pas, lo valor que en nostre concepte tingan, prescindint si reuneixen lo carácter festiu que en lo cartell s'exigia ja que segons sembla també 'n prescindí 'l jurat.

Segueixen al acte de la festa los discursos dels presidents de la societat y del jurat y la memoria del secretari, ressaltant lo treball del Sr. Roure president del jurat per lo ben dir y las atinadas consideracions en defensa del género festiu.

Venen á continuació las poesías premiadas que per l' orde en que figuran en lo llibre anem á judicar.

La cansó del Cansoner (premi), de D. Joseph Verdú, airosa poesia d'estil popular.—*Ayguia poll* (accessit), de D. Artur Masriera, de fácil versificació y correcte llenguatge.—*La fira de tot l' any* (accessit), de D. Joan Ramon y Soler, massa difusa y un xich dura en la versificació.—*Sabaterada* (accessit), de D. Joan Pons y Massaveu, fácil en la forma encara que lleugerament vulgar en alguna estrofa.

L' Estudiant Borrascas (premi), parodia del Joan Blancas, original del Sr. Verdú. Aquesta obra no la judicarem fins lo dia de sa representació encara que de moment podem dir que está ben parodiat l' assumpto, si bé es vulgar de llenguatge en certs llochs, efecte potser de la costum establerta en las parodias catalanas, costum que nosaltres voldriam veure desterrada.

L' enuig del comte Ramon Berenguer IV (accessit), de D.ª Dolores Moncerdá de Maciá, bell romancet, ben pensat y versificat ab molta delicadesa.—*Coronació de Pere IV* (accessit), de D. Joan Pons y Massaveu, altre romans que reuniria mes bellesas que l' anterior si estés tractat ab igual delicadesa.

Lo meu xabech (premi), de D. Pere de A. Penya. Cansó de marina cual extensió y 'l poch acert de la tornada perjudica molt l' ayre popular de que está revestida.—*Lo pescador* (accessit), de D. Sebastiá Gumila, respira sentiment encara que 's molt inferior á la poesia que la precedeix.

La carrera del amòr (premi), D. Pere Huguet y Campanyá, petit poema en cinch sonets, d'esmerada versificació y delicadesa en la expressió del sentiment — *La somsoniada y L'home* (accessit), de D. Joseph M. Oller y D. Joseph Verdú, que 's distingeix, lo primer per la concisió y gracia en ressenyar un assumto de la Biblia y 'l segon per son tirat festiu de bona mena.

Las faulas *Lo Mussol* (premi), de D. Joan Casademunt, *L' Aranya*, de D. Joseph Verdú, *La Pussa y 'l Gós*, de D. Joan Pons y Massaveu y *Lo café y copa*, del mateix Sr. Verdú (accéssits), totas de crítica literaria, se distingeixen por la intenció y la entrameliadura. sobre tot la primera qu' es la mes concisa.

Lámentacions d' un músich (premi), de D. Ferran Rodriguez Masdeu, de escassa novetat en l' assumpto y poch triat llenguatge.—*Un comediant* (accéssit), de D. Manel Ribot y Serra, que adoleix de algun dels defectes de l' anterior si bé ab mes novetat en l' assumpto.

La cansó del manyá (premi) de D. Joseph Verdú, en nostra opinió la poesía mellor del llibre. De bon ayre popular, es de forma galana y sóbria. En ella pinta son autor ab noblesa de sentiments un dels tipos honrats y treballadors de la nostra classe menestrala.

Jo segon y la cansó del bon minyó (premis), del mateix Sr. Verdú, mes festiva que l' anterior si bé un xich desquidada en la forma y mes vulgar en lo llenguatge la primera; y algo monótona la segona.

Mentidas (premi), de D. Francisco Llenas, d' un género ja avuy gastat, mes escrita ab soltura. Y termena 'l llibre ab un breu discurs en vers del Sr. Calvet.

Felicitem á *L' Aranya* per la realisació d' aquest certámen desitjant que segueixi per aquest camí en altres anys.

X.

BIOGRAFÍA DE JOSÉ BERNAT BALDOVÍ. — Feta per JAUME BAIZAN GANDEL.—*Valencia*, 1880.—Imprenta de Joan Guix.

Aquest llibre que hem tingut lo gust de rebre del poeta Valenciá En Joan Baptista Granell, que ab lo pseudonim avans consignat acaba de publicar, es verament un treball de importancia y per aixó es que 'ns dol véurerho escrit en la llengua de Castella y mes encara ho sentim al considerar que l' autor no es castellá puig que ha escrit molt en sa llengua valenciana y fins nosaltres li coneixem algun treball premiat en algun dels certámens que en nostra ciutat se celebran.

Dit aixó y per lo poch espay de que avuy podem disposar nos concretarem en fer constar que la *Biografía de Joseph Bernat Baldoví*, es digne de lloansa per la manera com está feta, puig que en sa narració s' hi veu la má de altre poeta digne fill d' hont fou nat lo mateix Baldoví, ja que ab un elevat llenguatge dona á coneixer qui era tant celebrat poeta y sobre tot comenta ab gran acert algunas de sas tan conegudas poesías al mateix temps que dona á coneixer altres de sas mes poch conegudas, si bé en unas y en otras nos dol

també que 'l Sr. Granell hagi fet la tria entre las escritas en castellá, supost que En Baldoví deixá molt estrit en sa llengua nativa y á tal fet acabarém aconsellant al citat Sr. Granell que fassa travalls de aquesta mena pero que no descuidi sa llengua mare á la que altras vegadas ha mostrat gran entussiasme.

Z.

NOVAS

LA ópera *Mefistofele*, de Enrich Boito, estrenada en lo theatre del Liceo, ha obtingut un éxit molt entussiasta, essent mol aplaudida tota ella, y especialment lo prólech, las estrofas de sortida de Mefistofeles, lo final primer, lo quarteto del jardí, que cada nit ha de repetir-se, la escena de la presó, tot l' acte quart y l' epíloch. La Sra. Ferni y los senyors Maini y Barbaccini, los coros y orquesta, y sobre tots lo Mestre Faccio, s' han mirat tant en la execució que aquesta casi pot calificarse de perfecta.

Lo mestre Faccio surtí ja per Milan, habentli fet una entussiasta despedida lo públich de Barcelona, ahont deixa recorts que jamay podrán esborrarse.

En lo saló Aribau del Foment de la producció espanyola la nit del 15 doná una conferencia sobre las societats corals, lo jove y estudiós pianista En Enrich Masriera, que fou molt aplaudit.

Habém rebut una carta de D. Julio F. Guibernau que sentim no poguer publicar per la falta d' espay que avuy nos lliga pero no tenim inconvenient en fer constar, com demana la susdita carta, que dit senyor al publicar lo llibre *Fruita del temps* no obehí á cap *influencia colectiva ni particular*, com se despren de la crítica que ferem del seu llibre sino que ab tota libertat é independència va escriure lo que pensava.

Per lo demés, debém dir al Sr. Guibernau, que no fou nostra intenció ferir en lo mes mínim al autor de *Fruita del temps* ans al contrari que 'ns va moure á ferne judici lo bon desitj, puig no li hauriam dit que *nostra pobra opinió es que jamay deuen presentar-se nusos y descarnats los crims y los mancaments dels efectes mes*

grans y nobles, si no vegessim al autor del llibre las qualitats que consignem al final de nostra crítica ahont consta que *no passa desapercebuda una versificació bastant sonora y encertada*.

Cónstili donchs, al Sr. Julio F. Guibernau que son molts las vegadas que aplaudim algunas de las sevas produccions, y que li oferim las nostras columnas.

En las salas del Foment de la producció Espanyola tingué lloch la vetlla del 7 del present, la reunió del cos d' Adjunts dels Jochs Florals pera tractar la manera de fundar la Academia de fa llengua catalana, en la que després d' una llarga discussió s' aprobá una proposició que conciliant las duas tendencias autorisava als set mantenenedors dels Jochs Florals pera que reunits ab los set membres de la mesa del Congrés Catalanista, redactessen las bases pera la formació de dita Academia.

Pera la cátedra de llengua grega en nostra Universitat, vacant per la mort del malhaurat Sr. D. Antoni Bergnes de las Casas, ha obtingut lo primer lloch de la terna en las oposicions celebradas en Madrid, lo distingit escriptor D. Joseph Balari y Jovany, per qual triunfo 'l felicitem.

Los joves catalanistas D. Antoni Rubió y D. Frederich Schwartz, han sigut colocats en primer lloch en las oposicions á catedráticos auxiliars de nostra Universitat, en la facultat de filosofia y lletras. Rebin nostra felicitació.

D. Joaquim Riera y Bertran acaba de colleccionar un llibre que ab lo títol de *Cent faulas*, está ja imprés pera posarlo á la venda pública, qual llibre veurán ab gust los ayments de nostra literatura per la amenitat que presenta lo género á que pertany.

Ha sigut nomenat corresponent de la Academia de Bellas Arts de sant Fernando, lo reputat catedrático de nostra Universitat y conegut escriptor, D. Gayetá Vidal Valenciano, al qual felicitem per tan honrosa com merescuda distinció.

Lo segon concert que darrerament ha celebrat l' Associació Musical Catalanista, ha sigut favoregut per una distingida concurrència. Las escullidas pessas que contenia 'l programa foren brillantment executadas per la senyora Tort y 'ls senyors Elias, Reig, Sendra, Pujol, Valdealde, Goberna, Salvans, Daniel (M) y Báixes. Lo eminent y distingit violinista catalá Sr. Fortuny, per un particular obsequi, executá varias pessas que foren molt justament aplaudidas.

La secció recreativa del «Centre de la Unió Mercantil» celebrá també en la vetlla del diumenje 5 del corrent, una vetllada literaria musical. S' executaren algunas pessas de Gounod; Flotoff, Arditi y

Monasterio, que foren molt ben interpretadas pe'ls senyors Pallarols, Caellas, Bonnin, Masrriera (E), Vazquez é Imbert y 's doná lectura de varis treballs en vers dels senyors Cester, Masricra, (Artur), Verdú, Pirozzini, Fayos, Company y altres.

Altra pérdua ha sofert de nou lo Catalanisme ab la mort del malhaurat jóve En Manel Morros Demassurt que habia pertenescut á moltas associacions catalanistas y presidit lo *Progrés literari*, deixant darrerament una penyora del seu entusiasme pera las lletras pátrias y es aquesta l' esser autor de la proposició pera la fundació de la Academia de la llengua Catalana, presentada en lo Congrés Catalanista.

Nos associém, donchs, al dolor que han esperimentat sos amichs y en particular sa desconsolada familia.

Se diu que lo P. Fidel Fita y D. Aureliá Fernandez-Guerra, publicarán aviat coleccionadas en un volum, la série de cartas eruditas qu' ab lo titol de *Recuerdos de un viage* donaren á llum en la *Ilustracion católica*, esplicant las interessants investigacions arqueológicas que feren durant son viatge y estada á Sant Jaume de Galicia.

Una nova revista ha vingut á l' estadi de la prempsa, visitant atentament nostra redacció: La *Revista de Valencia*, publicació mensual qual primer número ha eixit en 1 de Novembre. En son article introductorí manifesta que extindrà son vol per los espays de las Ciencias, de las Lletres y de las Arts. Va il·lustrat ab interessants treballs en prosa dels Srs. D Joseph Maria Torres, (*Aclaraciones á la vida de Cervantes*) D. Francisco Caballero Infante (*Monedas árabes encontradas en Valencia*) D. Lluís Tramoyer (*Periodicos valencianos, apuntes para firmar una biblioteca de los publicados hasta el día*) y altres, aixís com triadas poesias dels Srs. Querol Iranzo (aquest en valenciá) y Llorente. Al saludar, ab nostra mes coral benvinguda, al colega de la ciutat del Turia li augurém un felis pervindre mes nos permetrem suplicarli dongui en los següents números un xich mes de cabuda al idioma de la terra, fentla traspasar las estretas tapias del camp poétich.

SUMARI

C. BARALLAT Y FALGUERA.	Sant Aleix sota la escala.	457
J. RIERA Y BERTRAN.	Las estrellas avisadas.	463
F. B. NAVARRO.	Bibliograffa.	465
X.	Id.	475
Z.	Id.	476
	Novas.	478